

מדת בדת

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

לע"נ הגאון רבי מנשה בן ר' אליעזר זאב קליין זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 320 פרשת נצבים תשע"ח

מנחות כח-לד

מנורת ריבה זהב טהור מיעט מקשה תיעשה ריבה וריבה הכל ומיעט חרס, אמר רב פפא אדרבה מחוק את שלך מפני שלי אמר רב יוסף שלא, ששינוי שאם אין לו זהב מביא כסף או נחושת או ברזל או בדיל או עופרת ור' יוסי בר' יהודה מכשיר גם בשל עץ, ושינוי עוד ברייתא שלא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה כנגד אולם חצר כנגד עזרה שולחן כנגד שולחן מנורה כנגד מנורה, אך יכול לעשות ה' או ו' או ח' קנים ולא יעשה של ז' אפילו משאר מיני מתכות, ור' יוסי בר' יהודה אוסר לעשות גם מעץ כמו שעשו מלכי חשמונאי אמרו לו חכמים וכי משם ראה הרי זה היה עשוי מברזל וחיפו בבעץ וכשהעשירו עשו מכסף וכשהעשירו יותר עשו מזהב.

שמואל אומר בשם סבא שגובה המנורה הוא י"ח טפחים ג' טפחים של הוגלים והפרח, וטפחיים חלק, וטפח שבו גביע כפתור ופרח, וטפחיים חלק, וטפח שבו כפתור שממנו נמשכים שני קנים שעולים עד גובהה של המנורה וטפח חלק ועוד טפח שבו כפתור שממנו נמשכים שני קנים שעולים עד גובהה של המנורה, וטפח חלק, וטפח שבו כפתור שממנו נמשכים שני קנים שעולים עד גובהה של המנורה, והגביעים דומים לכוסות אלכסנדריים והכפתורים דומים לתפוחי הכרתיים הפרחים דומים לפרחי העמודים, ונמצא שיש כ"ב גביעים וי"א כפתורים וט' פרחים, הגביעים מעכבים זה את זה הכפתורים מעכבים זה את זה הפרחים מעכבים זה את זה והגביעים הכפתורים והפרחים מעכבים זה את זה, ומצאנו כ"ב גביעים שהרי כתוב ובמנורה ארבעה גביעים וכתוב שלושה גביעים בקנה האחד כפתור ופרח, ד' של המנורה

דף כט ועוד י"ח של הקנים יחד כ"ב, וכפתורים יש י"א שנים של המנורה ועוד ו' של הקנים ועוד ג' שמהם יצאו הקנים יחד י"א, אך לכאורה לא מצאנו ט' פרחים שהרי יש שנים במנורה ועוד ו' בשאר הקנים, ומבאר רב שלמן שכתוב עד ירכה עד פרחה מקשה היא.

לרב גובהה של המנורה הוא ט' טפחים והקשה לו רב שימי בר חייה הרי שינוי שהיתה אבן לפני המנורה שבה ג' מעלות שעליה עומד הכהן שמטיב את הנרות ואם גובה המנורה הוא רק ט' טפחים מדוע צריך את האבן הזו, אמר לו רב האתה שימי אני דברתי משפת קנים ולמעלה.

כתוב בדברי הימים והפרח והנרות והמלקחיים זהב מיכלות זהב וביאר רב אמי שהזהב הזה כילה את כל הזהב הסגור של שלמה שרב יהודה אמר בשם רב ששלמה עשה י' מנורות ולכל אחת ואחת הביא אלף ככרי זהב והכניסוהו אלף פעמים לכור ועמד על ככר בלבד ויש להקשות הרי נאמר וכל כלי משקי המלך שלמה זהב וכל כלי בית יצר הלבנון זהב סגור אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה, ויש לומר שרק הזהב הסגור כלה לשלמה. **יש להקשות** וכי נחסר כל כך בכור הרי שינוי שהיה מעשה ומנורת ביהמ"ק היתה יתירה על של משה בדינר זהב קורדקיני והכניסוהו פ' פעמים לכור והעמידוהו על ככר ויש לומר שאחר שעמד בכור היא נשארה כמו שהיא.

ר' שמואל בר נחמני ביאר בשם ר' יונתן בפסוק על המנורה הטהורה שמעשיה ירדו ממקום טהרה אך לפ"ז גם בשולחן הטהור נבאר כך שירדו מעשיו ממקום טהור אלא שם הפירוש הוא טהור כי הוא יכול להיות טמא, ולפ"ז גם במנורה ניתן לבאר כך, אך יש לחלק כדברי ר"ל שהקשה וכי השולחן טמא הרי הוא כלי עץ שעשוי לנחת שאינו מקבל טומאה אלא שהיו מגביהים אותו לפני עולי רגלים ומראים להם את לחם הפנים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום והחיבה היא כדברי ריב"ל שנעשה נס בלחם הפנים שסילוקו כסידורו שכתוב לשום לחם חם ביום הלקחו אך במנורה לא שייך לבאר טהורה מכלל שהיא היתה טמאה שהרי זה פשוט שהיא כלי מתכת שמקבל טומאה, אלא ודאי הפירוש הוא שירדו מעשיה ממקום טהרה.

דף כח רבא אומר ששני הברייתות כרבנן ומה שכתוב שכשר באינם מכוונות זה כשעמד ממזרח למערב והזה, ומה שכתוב פסולות היינו כשעמד מצפון לדרום והזה.

ישנה ברייתא שבפנים ובמצורע כשר בהזה אף שלא לשמם ושלא מכוונות וביאר רב יוסף שזה תלוי במחלוקת ר"א ורבנן שלר"א שמקיש חטאת לאשם הוא יקיש גם לוג לאשם ורבנן לא מקישים ויש להקשות לר"א וכי דבר שנלמד בהיקש חוזר ללמד בהיקש, ומבאר רבא שניתן להעמיד גם לרבנן אלא הברייתא שמכשירה בשלא מכוונות היינו לגבי הקרבן עצמו אך אין בו ריצויי לבעלים. **משנה ז'** קני מנורה מעכבים זה את זה וכן שבעה נרותיה מעכבים זה את זה, שתי פרשיות שבמזוזה מעכבים זה את זה ואפילו אותו אחת מעכבת במזוזה, ד' פרשיות שבתפילין מעכבים זה את זה וגם אות אחת מעכבת בתפילין, ד' ציציות מעכבות זו את זו שכולן מצוה אחת ור' ישמעאל אומר שדיכנפות הן ד' מצוות. **גמרא** קני מנורה מעכבים כי כתוב בהם הויה.

שנו בברייתא שהמנורה באה מעשת ומזהב ואם עשאה מגרוטאות פסולה ואם עשאה משאר מתכות היא פסולה וקשה שאם לגבי גרוטאות למדו ממה שכתוב מקשה והויה א"כ גם לגבי זהב כתוב הויה, ויש לומר שכתוב תיעשה לרבות שהיא באה מכל מתכות ואין לומר שזה מרבה גרוטאות שהרי לגבי מקשה נאמרה הויה, אך לכאורה גם תיעשה כתוב על מקשה, ויש לומר שכתוב פעמיים מקשה לעכב, אך קשה שכתוב גם זהב זהב לעכב, ויש לומר שדוקא אם מגרוטאות פסולה ומשאר מיני מתכות היא כשרה א"כ מה שהתורה כפלה מקשה מקשה וזהב זהב זה לדרשה אך אם נאמר שמגרוטאות כשרה ומשאר מתכות פסולה מה דורשים מזהב זהב ומקשה מקשה, ששינוי על הפסוק ככר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים האלה שאם היא באה זהב היא באה ככר ואם אינה באה זהב אינה באה ככר וכן מה שכתוב גביעיה כפתוריה ופרחיה שאם היא באה זהב היא באה עם גביעים כפתורים ופרחים ואם אינה באה זהב היא לא באה עם גביעים כפתורים ופרחים, ואין לומר שהיא באה קנים רק כשהיא באה זהב וכשאינה באה זהב היא לא באה קנים שא"כ זה נקרא פמוט ולא מנורה, ומה שכתוב וזה מעשה המנורה מקשה זהב ללמד שאם היא באה זהב היא באה מקשה וכשאינה באה זהב היא לא באה מקשה, ומה שכתוב שוב מקשה זה בא למעט חצוצרות ששינוי שהן באות מהעשת ומכסף ואם עשאה מגרוטאות הן כשרות אך אם עשאן משאר מתכות הן פסולות ולכאורה קשה שכמו שמיעטו שאר מתכות כי כתוב כסף והויה א"כ נמעט גם גרוטאות כי כתוב מקשה והויה אלא למדו מהפסוק שכתוב במנורה מקשה שרק במנורה מזהב מעכב מקשה ולא בחצוצרות.

שנו בברייתא שכל הכלים **עמוד ב** שמשה עשה הן כשרים לו ולדורות והחצוצרות כשרים לו ולא לדורות, ולכאורה קשה שכמו שמיעטו חצוצרות שכתוב עשה לך ולא לדורות א"כ גם בארון שכתוב עשה לך ארון עץ א"כ זה רק לו ולא לדורות ויש לומר ששם דרשו עשה לך משלך או שאמר לו הקב"ה כביכול משלך אני חפץ יותר משלהם אך לפ"ז קשה א"כ מהיכן מיעטו דורות, ויש לומר שלמדו מהפסוקים ועשית לך והיו לך.

רב פפא בר רב חנינא שנה לפני רב יוסף שהמנורה באה מעשת מזהב ואם עשאה מכסף היא כשרה ואם עשאה מבדיל או עופרת או בצורת גסטרון רבי פוסל ור' יוסי בן ר' יהודה מכשיר, ואם עשאה מעץ עצם או זכוכית לכו"ע פסולה, אמר לו רב יוסף במה נחלקו אמר לו רב פפא שלכו"ע דורשים כלל ופרט ורבי סבר מה הפרט מפורש ממתכת וגם דבר חשוב אף הכלל הוא של מתכת וחשוב אמר לו רב יוסף מחוק את הברייתא שלך מפני שלי ששינוי שאם עשה כלי שרת מעץ לרבי פסול ולר' יוסי בן ר' יהודה כשר והם נחלקו שרבי למד כלל ופרט ור' יוסי בן ר' יהודה למד בריבוי ומיעוט רבי למד מהפסוק ועשית מנורת כלל זהב טהור פרט מקשה תיעשה כלל, כלל ופרט וכלל דנים כעין הפרט והיינו של מתכת ור' יוסי בן ר' יהודה דרש בריבוי ומיעוט ועשית

ר' יוסי בר' יהודה אמר שארון של אש ושלוחן של אש ומנורה של אש ירדו מהשמים ומשה ראה ועשה כמותם כמו שכתוב וראה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר, אך לפ"ז גם לגבי המשכן שכתוב הקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר נבאר כך שהראוהו למשה, ויש לומר שבמשכן כתוב כמשפטו ובכלים כתוב כתבניתם, ור' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שגבריאל היה חגור בדבר כפסקיא והוא הראה למשה את מעשה המנורה שכתוב וזה מעשה המנורה, ואצל ר' ישמעאל שנו שג' דברים היו קשים למשה עד שהראה לו הקב"ה באצבעו ואלו הם: מנורה ראש חודש ושרצים, במנורה כתוב וזה מעשה המנורה, ובר"ח כתוב החודש הזה לכם ראש חדשים בשרצים כתוב וזה לכם הטמא, ויש אומרים שגם בהלכות שחיטה התקשה משה שכתוב וזה אשר תעשה על המזבח.

המשנה אומרת ששתי פרשיות שבמזוזה מעכבות ואפילו אות אחת ולכאורה זה פשוט שהרי צריך כתיבה תמה וביאר רב יהודה בשם רב שהחידוש הוא שגם קוצו של יו"ד מעכב אך גם זה פשוט שהוא מעכב, אלא יש לבאר שהחידוש הוא כדבי רב יהודה בשם רב שאות שלא מקיף אותה גויל מד' רוחותיה היא פסולה.

אשיאן בר נדבך אומר בשם רב יהודה שאם ניקב תוכו של הה' הוא כשר ואם ניקב וירכו הוא פסול, ואמר ר' זירא שפורש לו בשם רב הונא ורב יעקב אמר שפורש לו בשם רב יהודה שאם ניקב תוכו של הה' הוא כשר ואם ניקב וירכו אם נשאר בו כשיעור אות קטנה כשר ואם לאו פסול, **עמוד ב** לאגרא חמיו של ר' אבא נפסקה רגל הה' של העם בנקב ור' אבא אמר לו שאם נשאר בו כשיעור אות קטנה כשר ואם לא פסול.

לראמי בר תמרי שהיה חמיו של רמי בר דיקולי נפסק רגל הואו של ויהרג ור' זירא אמר לו הבא תינוק שאינו חכם ואינו טיפש ואם הוא יקרא ויהרג כשר ואם הוא יקרא יהרג פסול.

רב יהודה אמר בשם רב שכשמששה עלה למרום מצא שהקב"ה יושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבוננו של עולם מי מעכב על ידך שאתה צריך להוסיף כתרים, אמר לו הקב"ה שבסוף הדורות עתיד לבא אדם ששמו עקיבא בן יוסף שידרוש על כל קץ וקץ תילי תילין של הלכות אמר משה הראהו לי אמר לו הקב"ה חזור לאחורייך והלך וישב בסוף שמונה שורות ולא ידע מה הם אומרים ותש כוחו וכשהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו זה מנין לך אמר להם זה הלכה למשה מסיני והתישבה דעתו וחזר להקב"ה ואמר לו יש לך אדם כזה ואתה נותן את התורה על ידי אמר לו הקב"ה שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר משה הראיתי תורתו הראני שכרו, אמר לו הקב"ה חזור לאחורייך וחזר לאחוריו וראה ששוקלים את בשרו במקולים אמר לפניו רבוננו של עולם זו תורה וזו שכרה אמר הקב"ה שתוק כך עלה במחשבה לפני.

רבא אומר שז' אותיות צריכים ג' זיונים והאותיות הן שעטנ"ז ג"ץ, ורב אשי אמר שהוא ראה ספרים מדויקים שהיו אצל רב ועשו בגג החי"ת חטוורת וזה רמז שחי הוא ברומו של עולם ותלו את רגלו של הה' כמו ששאל ר' יהודה נשיאה את ר' אמי מה משמעות הפסוק בטחו בה' עדי עד כי ביה-ה' צור עולמים אמר ר' אמי שכל מי שתולה בטחונו בה' הוא מחסה לו בעוה"ז ובעוה"ב אמר לו ר' יהודה שקושייתי היא מדוע כתוב ביה-ה' ולא כתוב י-ה והביאור הוא כמו שדרש ר' יהודה בר אילעאי שזה שני עולמות שה' ברא עוה"ז ועוה"ב ולא ידוע אם עוה"ב ביו"ד ועוה"ז בה' או שעוה"ב בה' ועוה"ז ביו"ד ויש ללמוד מהפסוק אלה תולדות השמים והארץ בהבראם שניתן לקרוא בה' בראם א"כ עוה"ז נברא בה' ועוה"ב ביו"ד ועוה"ז נברא בה' שהוא דומה לאכסדרה שהרוצה לצאת יצא, ורגלו תלויה שהרוצה לשוב ישוב מעל רגל הה', ואין לומר שיקנס מהיכן שיצא שלא יסתייע בידו כמו שר"ל דרש בפסוק אם ללצים הוא יליץ ולענווים יתן חן שהבא להטהר מסייעים לו והבא להטמא פותחים לו ויש תג לה' שהקב"ה אומר שאם הוא חוזר בו אני קושר לו קשר, והעוה"ב נברא ביו"ד שהצדיקים שבו מועטים וראש ה' כפוף כי הצדיקים ראשם כפוף מפני מעשיהם שאינם דומים זה לזה.

רב יוסף אמר שרב אמר שני הלכות בספרים ויש ברייתא כנגדו שרב אמר שאם יש בס"ת שני טעויות בכל דף יתקן ואם יש ג' טעויות יגנו, אך בברייתא שנינו שלש יתקן וד' יגנו ועוד שנינו שאם יש בו דף אחת שלמה היא מצילה על כולו, ואמר ר' יצחק בר שמואל בר מרתא בשם רב שכל זה כשכתוב רוב הספר כראוי, ושאל אביי את רב יוסף מה הדין אם יש באותו דף שלם ג' טעויות אם הוא מציל על כולו ואמר רב שכיון שכבר ניתן לתקנו

מתקנים וכ"ז בחסירות אך אם יש יתירות לא יגנו, ומבאר רב כהנא שהחילוק הוא שבחסירות הוא יראה כמנומר.

לאגרא חמיו של ר' אבא היה בספרו יתירות והוא שאל את ר' אבא ור' אבא אמר ששנינו שרק בחסירות יגנו אך לא ביתירות. דף ל עוד הלכה אמר רב שהכותב ס"ת יכול לגמרו אף באמצע הדף, אך בברייתא שנינו שמי שכותב ס"ת לא יגמור באמצע הדף כמו חומשים אלא יקצר בשורות עד גמר הדף, ויש לומר שרב דיבר בחומשים שבס"ת אך קשה שר' יהושע בר אבא אמר בשם רב גידל בשם רב שניתן לגמור לעיני כל ישראל באמצע הדף, ויש לומר שהכוונה היא שיגמור באמצע שורה, ורב אשי אומר שמסיימים באמצע שורה בדוקא, וכן הלכה.

רב יהושע בר אבא אמר בשם רב גידל בשם רב שיחיד קורא את שמונת הפסוקים האחרונים בתורה בביהכנ"ס בלי הפסק וזה לא כדעת ר"ש, ששנינו שר' יהודה או ר' נחמיה אמרו על הפסוק וימת שם משה שלא יתכן שמושה חי והוא כותב כך אלא יהושע כתב מכאן ואילך, ור"ש אמר איך יתכן שחסר אות אחת בתורה וכתוב קודם לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו אלא שעד פסוק זה הקב"ה אומר ומשה כותב, ומוימת שם הקב"ה אמר ומשה כתב בדמע כמו שכתוב ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו וא"כ יוצא שדברי רב לא כר"ש, ויש לומר שרב דיבר גם לדעת ר"ש אך כיון שפסוקים אלו השתנו להכתב בדמע לכן יחיד קורא אותם בלי הפסק.

עוד אמר ר' יהושע בר אבא בשם רב גידל בשם רב שמי שקונה ס"ת בשוק הוא כחוטף מצוה מהשוק אך אם כתבו זה נחשב לו כאילו קבלו מהר סיני ורב ששת אומר שגם כשהגיה אות אחת זה נחשב כאילו כתבו.

שנו בברייתא שעושה את יריעת הס"ת מבת ג' דפים עד ח' ולא יעשה פחות מג' ויותר מח', ולא ירבה בדף שורות קצרות כי זה נראה כאגרת ולא ימעט בדף שורות ארוכות כי עיניו מוטטות אלא כל שורה כשיעור כתיבת המלה למשפחותיכם ג' פעמים, ואם הזדמנה לו יריעה בת ט' דפים לא יחלק ג' לכאן ושש לכאן אלא ד' לכאן וה' לכאן וכל זה בתחילת הספר אך בסופו יכול לכתוב פסוק אחד ואפילו דף אחד אך קשה וכי יעשה רק דף אחד ביריעה אלא הכוונה שיכול לכתוב פסוק אחד בכל הדף שיכתוב מלה בשורה, שיעור הגליון תחת הכתב טפח ומעל הכתב ג' אצבעות וביין דף לדף כמלא ריחב ורחב גודל וביין שורה לשורה כמלא שורה וביין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה וביין אות לאות כמלא חוט השערה ולא ימעט אדם את הכתב לעשות אותיות קטנות מפני הרווח של מעלה או של מטה ולא מפני רווח שבין שורה לשורה ולא מפני רווח שבין פרשה לפרשה ואם הזדמנה לו תבה בת ה' אותיות לא יכתוב שתים בתוך הדף וג' בחוץ **עמוד ב** אלא יכתוב ג' בתוך הדף וב' בחוץ, אם הזדמנה לו תבה בת ב' אותיות לא יזקנה בין הדפים אלא יחזור ויכתוב בתחילת השורה מי שטעה בשם לר' יהודה יגרור את מה שכתב ויתלה את מה שגרר ויכתוב את השם על מה שגרר, ור' יוסי אומר שיכול לתלות את השם ור' יצחק סובר שיכול למחוק בעוד שהדיו לח ולכתוב כראוי, ור"ש שזורי אומר שניתן לתלות את כל השם אך לא את מקצתו, ור"ש בן אלעזר אמר בשם ר"מ שלא כותבים את השם על מקום הגרר ולא על מקום המחוק ולא תולים אותו אלא יסלק את כל אותה יריעה ויגנו אותה, ורב חננאל אמר בשם רב שלהלכה תולים את השם ורבה בר בר חנה אמר בשם רב שמואל שלהלכה מוחק וכותב והם לא אמרו הלכה כמו התנא הזה או הזה כי יש ברייתא שהפכו את שמותם, רבין בר חנינא אמר בשם עולא בשם ר' חנינא שהלכה כר"ש שזורי וכן בכל מקום שהוא שנה הלכה כמותו ואין לומר שכוונת ר' חנינא לדין הזה שהרי אמרו בשם רב שתולים את השם ורבה בר בר חנה אמר שמוחק וכותב וא"כ היו צריכים להביא עמם את דברי ר' חנינא, אלא כוונתו לדין של בן פקועה שר"ש שזורי אמר שגם אם הוא בן חמש וחורש בשדה שחיטת אמו טיהרה אותו, אך יש לדחות ששנינו על כך שזעירי אמר בשם ר' חנינא שהלכה כר"ש שזורי וא"כ עולא היה צריך להביא שם את דברי ר' חנינא, אלא כוונתו על מה ששנינו שבראשונה אמרו שמי שיוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי יכתבו ויתנו וחזרו לומר אף מי שמפרש ויוצא בשיירא ור"ש שזורי אומר שגם המסוכן, ובעוד מקום שנינו שתרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר שיכול לשאול את מי שמכר לו אף בחול ואוכל על פיו, אך יש לדחות ששנינו

שם שר' יוחנן אמר שהלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי ולא שנינו את דברי ר' חנינא אלא כוונת ר' חנינא הוא על מה ששנינו שר' יוסי בן כיפר אומר בשם ר"ש שזורי שאם זרע פול המצרי לזרע אם השריש מקצתו לפני ר"ה ומקצתו לאחר ר"ה לא תורמים מזה על זה כי לא תורמים מחדש על הישן ולא מישן על החדש ויצבור את הגורן יחד ויערבב ואז נמצא שהוא תורם מחדש שבו על חדש שבו ומישן שבו על ישן שבו, אך יש לדחות ששנינו שם שר' שמואל בר נחמני אמר בשם ר' יוחנן שהלכה כר"ש שזורי ומדוע לא נזכרו גם דברי ר' חנינא שם, ורב פפא אומר שר' חנינא דיבר על שידה ור"נ בר יצחק אומר שר' חנינא דיבר על יין,

דף לא ששנינו שלב"ש מודדים שידה בתוכה ולב"ה מודדים מבחוץ, ולכו"ע עובי הרגליים והלבזבזים לא נמדד, ור' יוסי אומר שעובי הרגליים והלבזבזים נמדד אך ביניהם לא נמדד ור"ש שזורי אומר שאם הרגליים גבוהות טפח שהוא מקום חשוב לא מודדים ביניהם ואם אינם גבוהות טפח מודדים ביניהם, ולר"נ בר יצחק שנינו שר"מ אמר שלעולם שמן טומאתו הוא כראשון ולחכמים אף דבש ור"ש שזורי אומר אף יין, ומשמע שלת"ק יין לא, ויש לומר שלר"ש שזורי רק יין הוא תחילה ושנינו שר"ש שזורי אמר שפעם התערב לו טבל בחולין והוא שאל את ר' טרפון והוא אמר לו לך קח לך מהשוק ועשר עליו שמדאורייתא בטל ברוב ורוב עמי הארץ מעשרים וא"כ זה כתורם מהפטור על הפטור, ור' טרפון לא אמר לו לקנות מעכו"ם כי הא סובר שאין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע ממעשר ואז זה יהיה מחיוב על הפטור, ללישנא בתרא ר' טרפון אמר לו שיקנה מעכו"ם שהוא סבר שיש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע ממעשר וזה מפטור על פטור והוא לא אמר לו לקנות מהשוק כי הוא סובר שרוב עמי הארץ לא מעשרים, ורב יימר בר שלמיא שלח לרב פפא על מה שאמר רבין בשם עולא בשם ר' חנינא שהלכה כר"ש שזורי וכן בכל מקום האם הלכה כמותו גם לגבי התערב טבל בחולין אמר לו רב פפא שכן, ורב אשי אמר שמר זוטרא אמר לו שרב חנינא מסורא התקשה בזה שמה היה קשה לרב יימר **עמוד ב** הרי זה פשוט שר' חנינא לא אמר במשניות אלא בכל מקום שר"ש שזורי שנה.

רב זעירא אמר בשם רב חננאל בשם רב שאם קרע בא בשני שורות יתפור אך בג' שורות לא יתפור ורבה זוטי אמר לרב אשי שר' ירמיה מדפתי אמר בשם רבא שמה שרב אמר שבג' לא יתפור זה רק בישן אך בחדש יכול לתפור ואין הכוונה ישן וחדש ממש אלא ישן הכוונה שהוא מעובד בעפצים והוא שחור ואז הקרע מגונה יותר, ויתפור בגידים ולא בגרדים רב יהודה בר אבא מסתפק כשהקרע הוא בין דף לדף או בין שורה לשורה, ונשאר בתיקו.

ר' זעירי אמר בשם רב חננאל בשם רב שאם כתב מזוזה בשורות של ב' אותיות היא כשרה והסתפקו במקרה שהיא כתובה בשורה אחת שני מילים ובשניה שלש ובשלישית מלה אחת, אמר ר"נ שכ"ש שהיא כשרה שהיא כמו שירה, אך קשה ששנינו שאם עשאה כשירה או שירה כמותה פסולה, ויש לומר שזה מדובר בס"ת שלא יכתוב כמו השירה וכן אמר רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן, ויש אומרים שרב אחא בר בר חנא אמר בשם ר' יוחנן שאם עשה מזוזה שתיים שלש ואחת היא כשרה אך לא יעשה כמו אהל רחב למטה וקצר למעלה, ולא יעשה כזנב דהיינו שלש שתיים אחת,

רב חסדא אומר שכותבים על הארץ בשורה האחרונה יש אומרים בסוף השורה שהמלה השמים תהיה מעל המלה הארץ לקיים את הפסוק כגבוה שמים על הארץ ויש אומרים בתחילת השורה כמו שהשמים רחוקים מהארץ.

ר' חלבו אמר שראה שרב הונא כורך את המזוזה מאחד כלפי שמע ופרשיותיה היו סתומות, ויש להקשות ששנינו שר"ש בן אלעזר אמר שר"מ היה כותב את המזוזה על דוכסוסטוס כמו דף שבספרים,

דף לב ועושה ריוח למעלה וריוח למטה ופרשיותיה פתוחות אמרתי לו רבי מדוע אתה עושה פתוחות אמר ר"מ שאינם סמוכות בתורה, ורב חננאל אמר בשם רב שהלכה כר"ש בן אלעזר משמע גם לענין פרשיותיה, ויש לומר שהלכה כמותו רק לענין הריוח, וביאר רב מנשיא בר יעקב ויש אומרים שרב שמואל בר יעקב אמר שהשיעור הוא כמלא האטב של הספרים, ואביי אמר לרב יוסף וכי אינך סובר שרב פסק רק לענין הריוח הרי לרב

יש מנהג וכן נוהגים היום שהפרשיות סתומות, ורבה אמר בשם רב כהנא בשם רב שאם יבא אליהו ויאמר חולצים במנעל שומעים לו ואם יאמר שלא חולצים בסנדל לא ישמעו לו כיון שהעם נהגו כבר בסנדל, ורב יוסף אמר בשם רב כהנא בשם רב שאם יאמר לא חולצים במנעל ישמעו לו ואם יאמר שלא חולצים בסנדל לא ישמעו לו כיוון שנהגו כבר בסנדל וההבדל בין רבה לרב יוסף הוא האם חולצים לכתחילה במנעל ואי אפשר לעקור מנהג וא"כ רב פסק כר"ש בן אלעזר רק לענין הריוח, ר"נ בר יצחק אומר שמצוה לעשות סתומות ואם עשאו פתוחות יצא שהרי ר"ש בן אלעזר התיר פתוחות, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנינו שס"ת שבלה ותפילין שבלו לא עושים מהם מזוזה שלא מורידים מקדושה חמורה לקדושה קלה ומשמע שאם מורידים עושים מזוזה מתפילין והרי בס"ת הם סתומות א"כ משמע שגם במזוזה הן סתומות, ויש לדחות שהכוונה שהיו עושים רק להשלים, אך קשה ששנינו שהלכה למשה מסיני שתפילין נכתבים על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס וקלף הוא במקום הבשר ודוכסוסטוס הוא במקום השיער ויש לומר שהברייתא כתבה רק למצוה לכתחילה, אך קשה ששנינו שאם שינה פסול ויש לומר שזה נאמר על תפילין, אך קשה ששנינו שבין בזה ובין בזה פסולים והיינו בתפילין ובמזוזה אלא יש לומר שבין בזה ובין בזה הכוונה לתפילין ואם כתבם על הקלף במקום השיער כשר, **עמוד ב** ואם כתב על דוכסוסטוס במקום שיער פסול, ועוד יש לומר שזה נאמר על מזוזה ונחלקו בזה תנאים ששנינו שינה בזה ובזה פסול ור' אחא אמר בשם ר' אחאי בר חנינא או בשם רב יעקב בן ר' חנינא שכשר, ויש להקשות שאם מורידים עושים מזוזה מתפילין הרי מזוזה צריכה שרטוט כמו שאמר רב מניומי בר חלקיה בשם רב חמא בר גוריא בשם רב שמזוזה שאינה משורטטת פסולה, ורב מניומי בר חלקיה עצמו אומר ששרטוט של מזוזה הוא הלכה למשה מסיני, ויש לומר שנחלקו בזה תנאים ששנינו שר' ירמיה אמר בשם רבין שתפילין ומזוזות נכתבות שלא מהכתב ואינם צריכות שרטוט ולהלכה תפילין אינם צריכות שרטוט ומזוזה צריכה שרטוט ושניהם נכתבות שלא מהכתב כי רהוטים בהם.

רב חלבו אמר שראה שרב הונא בא לשבת על מטה שס"ת עליה והוא כופף את הכד לקרקע והניח עליו את הס"ת ואח"כ הוא ישב במטה שהוא סובר שאסור לשבת במטה שס"ת עליה וזה לא כדברי רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן שמותר לשבת על מטה שס"ת עליה ואם לחשך אדם לומר שהיה מעשה שר' אלעזר ישב על מטה שס"ת עליה ונזכר שס"ת עליה ונשמט וישב על הקרקע והוא היה נראה כאילו נשכו נחש, ויש לומר ששם הס"ת היה על הקרקע.

רב יהודה אומר בשם שמואל שאם כתב את המזוזה כאגרת בלי שרטוט היא פסולה שלומדים גזירה שוה כתיבה כתיבה מספר, עוד אמר רב יהודה בשם שמואל שאם תלאה במקל היא פסולה שכתוב בשעריך וכן שנינו בברייתא שאם תלאה במקל או שהניחה אחרי הדלת זה סכנה ואין בה מצוה ובבית מונבז המלך עשו כך בפונדקויהם זכר למזוזה.

עוד אמר רב יהודה בשם שמואל שמצוה להניח את המזוזה בחלל הפתח ולכאורה זה פשיטא שהרי כתוב בשעריך, ויש לומר שהיינו אומרים,

דף לג שכיון שרבא אמר שיש מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר וא"כ עדיף להרחיק יותר קמ"ל שיניח בחלל הפתח.

עוד אמר רב יהודה בשם שמואל שאם כתבה על שני דפים פסולה ויש להקשות ששנינו שאם כתבה על שני דפים והניחה בשני ספים פסולה משמע שבסוף אחד כשרה גם בשני דפים ויש לומר שהכוונה בצורה שהיא ראויה לשני ספים ולא מדובר בשני ספים ממש.

עוד אמר רב יהודה בשם שמואל שנתנית המזוזה היא לפי היכר ציר ומבאר רב אדא שהכוונה לאבקתא שהוא החור שציר הדלת סוכב בו, והנ"מ היא בפתח שבין שני בתים או בית האנשים ובית הנשים. **כשריש גלותא** בנה בית הוא ביקש מר"נ שיקבע מזוזה ור"נ אמר שיש לתלות קודם את הסף וכך הוא ידע היכן לקבוע.

רב יהודה אומר בשם רב שאם הוא דחף את המזוזה כמו נגר בשכיבה פסולה, אך קשה שרב יצחק בר יוסף אמר שכל המזוזות של רבי היו מונחות כנגר ולפתח שרבי נכנס בו לביהמ"ד לא היה מזוזה, ויש לומר שאצל רבי היה מונח מעומד אך אם עשוי כנגר של אומנים זה פסול, אך קשה לענין ביהמ"ד שבפתח שרב הונא

נכנס בו לביהמ"ד היה מזוזה ויש לומר שהיו רגילים יותר באותו פתח ורב יהודה אמר בשם רב שבמזוזה הולכים אחר הפתח שרגילים בו יותר.

ר' זירא אמר בשם רב מתנה בשם שמואל שמצוה להניחה בתחילת שליש העליון ורב הונא אמר שמספיק שיגביה טפח מהקרקע או שירחיק טפח מהקורה וכל הפתח כשר למזוזה, ויש להקשות ששנינו שלר' יהודה מגביה מהקרקע טפח ומרחיק טפח מהקורה וכל הפתח כשר למזוזה ור' יוסי סובר שכתוב וקשרתם וכתבתם וכמו שקשירה היא בגובה כך כתיבה היא בגובה ומובן שרב הונא כדעת ר' יהודה אך לכאורה שמואל שלא כדעת אחד מהם, ורב הונא בר רב נתן אומר ששמואל סובר כר' יוסי **עמוד ב** ומה שהוא אמר תחילת שליש העליון היינו שלא ירחיק מהקורה של מעלה יותר משליש.

רבא אומר שמצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר וביארו התלמידים שהטעם לכך הוא כדי שיפגע במזוזה מיד בכניסתו, ורב חנינא מסורא מבאר שזה יהיה לשמירה.

ר' חנינא אומר שיש להתבונן שאין מדת הקב"ה כמדת בשר ודם שבמלך בשר ודם הוא יושב בפנים ועבדיו שומרים עליו מבחוץ ואילו אצל הקב"ה עבדיו בפנים והוא שומרם מבחוץ, כמו שכתוב ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך.

רב יוסף בר רבא אמר בשם רבא שאם העמיק את המזוזה טפח היא פסולה ולכאורה יש להוכיח את זה ממה ששנינו שאם הניחה בפנים או שטלה מלבן עליה כשיש שם טפח צריך מזוזה אחרת ואם לא אין צריך עוד מזוזה, ויש לומר ששם מדובר בפתח שאחרי הדלת אך יש לדחות שזה כתוב כבר להדיא שבפתח שאחרי הדלת אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת ואם לא אין צריך ויש לומר שהברייתא מבארת שרק בפתח שאחרי הדלת בטפח צריך מזוזה אחרת.

אם העמיד למזוזה מלבן של קנים יחתוך שפופרת ויניח בה ורב אחא בר רבא אומר שזה דוקא כשהעמיד ואח"כ חתך והניחה אך אם חתך והניח ואח"כ העמיד היא פסולה שכתוב תעשה ולא מן העשוי.

רבא אומר שפתחים שימאי פטורים ממזוזה ונחלקו רב רחומי ואבא יוסי האם פתח שמאי הכוונה שאין להם תקרה או שאין להם משקוף.

רב בר רב שילא אומר בשם רב חסדא שאכסדרה פטורה ממזוזה כי אין לה פצימין ומשמע שאם יש לה פצימין היא חייבת, ויש להקשות הרי זה עשוי רק להחזיק את התקרה, ויש לבאר שרב חסדא אמר שגם אם יש לה פצימין היא פטורה כי הם עשויים רק לחזק את התקרה ואבוי אמר שהוא ראה שבאכסדראות של רבה היה פצימין ולא היה מזוזה כי זה עשוי רק לחזק את התקרה, ויש להקשות ששנינו שבית שער אכסדרה ומרפסת חייבים במזוזה ויש לומר ששם מדובר באכסדראות כמו של רב שיש להם ד' דפנות אך קשה א"כ זה בית גמור ויש לומר שהברייתא דברה באכסדרה רומייתא שעשויה עם חלונות רבים.

רחבה אמר בשם רב יהודה שבית שער של הרזיקי חייב בשני מזוזות וביאר רב פפא סבא בשם רב שמדובר בבית שער הפתוח לחצר ויש בתים שפתוחים לאותו בית שער.

שנו בברייתא שבית שער שפתוח לגינה ולקיטונית לר' יוסי הוא כקיטונית וצריך מזוזה ולחכמים הוא כבית שער באויר ואינו צריך מזוזה, ורב ושמואל אמרו שלכו"ע מהגינה לבית צריך מזוזה כי זה דרך ביאה של הבית ונחלקו מהבית לגינה האם הקיטונית היא העיקר וחייבת במזוזה או שהגינה היא העיקר ופטורה מהמזוזה ורבה ורב יוסף אמרו שלא נחלקו מבית לגינה שלכו"ע פטור כי זה פתח של הגינה ונחלקו מהגינה לבית אם זה נקרא ביאה של הבית או שהכל נעשה עבור הגינה,

דף לד אבוי ורבא נהגו כרבה ורב יוסף ורב אשי עשה כרב ושמואל לחומרא וההלכה כרב ושמואל להחמיר.

לרב הונא לול שפתוח מהבית לעלייה אם יש לו פתח אחד חייב במזוזה אחת ואם יש לו ב' פתחים חייב בשני מזוזות ורב פפא אומר שיוצא לדברי רב הונא שחדר שיש לו ד' פתחים חייב בד' מזוזות ולכאורה זה פשוט ויש לומר שהחידוש הוא שחייב בד' מזוזות למרות שהוא רגיל בפתח אחד.

אמימר אומר שפתח שבקרון זוית של בית חייב במזוזה אמר לו רב אשי היכן פצימיו אמר לו שראשי הכתלים הם פצימיו.

רב פפא הגיע לבית מר שמואל וראה פתח שיש לו רק פצים אחד משמאלו והוא עשה בו מזוזה אמר לו האם אתה סובר כר"מ הרי

גם ר"מ מחמיר רק בימין ולא משמאל ששנינו על הפסוק ביתך כביאתך מהימין ואין לומר משמאל שכתוב ביתך, ומבאר רבה שדרך הביאה היא ימין שאדם עוקר קודם את ימינו, ורב שמואל בר אחא הביא לפני רב פפא את הפסוק ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקב חור בדלתו ויתן אותו אצל המזבח מימין בבוא איש ביתה ונתנו שמה הכהנים שומרי הסף את כל הכסף המובא בית ה', ונחלקו ר"מ ורבנן בבית שאין לו אלא פצים אחד שר"מ מחייב וחכמים פוטרים והם למדו ממה שכתוב מזוזות בלשון רבים ור"מ סובר כר' ישמעאל שלמד ממה שכתוב שוב מזוזות בפרשה השניה וזה ריבוי אחר ריבוי שממעט שמספיק רק פצים אחד, ור"ע אומר שלומדים ממה שכתוב בפסח על המשקוף ועל שתי המזוזות וכתוב שתי שבמקום שלא כתוב שתי מזוזות משמע גם אחת אלא אם כתוב שתיים.

שנו בברייתא על הפסוק וכתבתם שאין לומר שיכתוב על האבנים שנאמר כאן כתיבה ונאמר בגט כתיבה וכתב לה ספר כמו ששם זה בספר כך כמזוזה הכוונה בספר אך מצד שני ניתן ללמוד מהאבנים שנאמר שם כתיבה וכמו ששם כתוב על האבנים ממש כך כאן יכתוב על המזוזה ולכאורה עדיף ללמוד מזוזה שנוהגת לדורות מגט שנוהג לדורות ולא מאבנים שאינם נוהגים לדורות וכן נאמר ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר ובדיו, ורב אחא בר רבא הקשה לרב אשי הרי התורה אמרה לכתוב על המזוזות ואין לומדים מגט אמר רב אשי שהתורה אומרת וכתבתם שתהיה כתיבה תמה ואח"כ יתן על המזוזות ולפ"ז מה שלמדו גזירה שוה הוא ללמד שלא נאמר שיכתוב על אבן ואח"כ יניח על המזוזה לכן לומדים מגט שהכתיבה היא בספר.

המשנה כתבה שגם אות אחת מעכבת בתפילין ולכאורה זה פשוט שהרי לומדים מוכתבתם וביאר רב יהודה בשם רב שהחידוש הוא שגם קוצו של יו"ד מעכב אך גם זה פשוט כמו במזוזה, ויש לומר שהחידוש הוא כדברי רב יהודה בשם רב שאות שלא מוקפת בגויל מד' רוחותיה היא פסולה.

עמוד ב שנו בברייתא שכתוב במקום אחד בפרשת תפילין לטטפת וכתוב בפרשה נוספת לטטפת ובפרשה האחרונה כתוב לטוטפת ולמד ר' ישמעאל שיש ד' בתים ור"ע למד ממשמעות המלה טטפת שטט במקום ששמו כתפי זה שנים ופת באפריקי זה שנים יחד ד' בתים, ושנינו בברייתא שאין לומר שיכתוב על ד' עורות ויניחם בד' בתים שכתוב ולזכרון בין עינך שיש זכרון אחד ולא ב' וג' והיינו שיכתוב בד' עורות ויניחם בד' בתים בעור אחד ואם כתב בעור אחד והניחם בד' בתים יצא לרבי צריך שיהיה רווח בין הבתים ולחכמים אין צריך רווח בין הבתים ולכו"ע יתן חוט או משיחה בין בית לבית ואם תחריץ ביניהם לא ניכר הן פסולות.

שנו בברייתא שתפילין של יד נכתבת בעור אחד ואם כתבה בד' עורות ונתנם בבית אחד יצא ולר' יהודה צריך להדביק את הפרשיות שכתוב והיה לך לאות על ירך כמו שזה אות אחת בחוץ כך היא בפנים, ור' יוסי סובר שלא צריך להדביק ור' יוסי אמר שר' יהודה הגדול יודה לו שאם אין לו תפילין של יד ויש לו רק שתיים של ראש יעשה טלאי של עור על אחת מהם ויניחה ולכאורה קשה הרי בזה הם נחלקו, ורבא אמר שר' יהודה חזר בו אחר ששמע את דברי ר' יוסי, אך קשה שרב חנניה שלח בשם ר' יוחנן שניתן לעשות תפילין של ראש מתפילין של יד אך לא יעשה של יד משל ראש כי לא מורידים מקדושה חמורה לקדושה קלה ויש לומר שרק בישנה שכבר הניחה לא מורידים אך אם היא חדשה שעדיין לא הניחה יכול להניח של יד ולמ"ד שהזמנה מועילה בקדושה צריך לומר שהתנה מתחילה שיוכל להניחה ביד.

שנו בברייתא שסדר הפרשיות הם: קדש לי והיה כי יביאך מימין ושמע והיה אם שמוע משמאל ויש ברייתא שכתוב להיפך ואבוי מבאר שהברייתא שקדש לי מימין זה מימינו של הקורא ושמע והיה אם שמוע מימינו של המניח, שהקורא קורא כסדרם.

רב חננאל אומר בשם רב שאם החליף את פרשיותיה הן פסולות.